

Zeitschrift: Jahrbuch für Philosophie und spekulative Theologie
Band: 17 (1903)

Artikel: De concordia Molinae
Autor: Prado, Norbertus del
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-761803>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 02.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Unendliche“, d. h. eine Kette von dem Nichts entspringenden Nichtigkeiten. Für den lebendigen Gott gibt uns diese Philosophie die leere Formel der in die Vielheit sich ergießenden und aus ihr wieder sich zurücknehmenden Einheit.

Was aber den Verfall und Zerfall betrifft, so ist die Ableitung von der Materie aus dem Zusammenwirken von Raum und Zeit, den beiden die „Idee“ realisierenden Potenzen, charakteristisch. „Das Werden ist das in sich Zusammenfallen seines Widerspruchs.“ „Die Zeit ist das unmittelbare Zusammenfallen in die Indifferenz.“ „Das beständige Umschlagen des Raumes in Zeit und der Zeit in Raum, die Bewegung, fällt zuletzt in sich zusammen.“ (S. 120.)

Wer heutzutage diesen Formelkram noch für Philosophie hält, scheint die letzten Dezennien — verschlafen zu haben.

DE CONCORDIA MOLINAE.

Scriptis

FR. NORBERTUS DEL PRADO ORD. PRAED.

Caput primum.

*Quot et qualia sint principia ac fundamenta
Concordiae Molinae.*

I.

1. **Concordia** Molinae nihil est aliud nisi ratio conciliandi libertatem arbitrii cum divina gratia, praescientia et praedestinatione, quam ipse Molina exponit in suis Commentariis supra I. Partem Summae Theologicae, scilicet toto Articulo 13 qu. 14 et Articulo 6 qu. 19 et qu. 22 et tota qu. 23. — Haec siquidem Commentaria, quae Molina dividit in **disputationes**, quae iterum subdividit in **membra**, edita fuerunt seorsum sub forma manualis voluminis sub titulo: „Concordia liberi arbitrii cum gratiae donis, divina praescientia, providentia, praedestinatione et reprobatione, ad nonnullos I. Part. Divi Thomae articulos, doctore Ludovico Molina, primario quondam in Eborensi Academia Theologiae professore, e Societate Iesu, auctore.“

2. Prima editio huius libri facta fuit Olyssipone 1588 et postrema Parisiis 1876. Utramque prae manibus habemus. — Celeberrimus evasit liber iste propter Congregationes de Auxiliis dictas, in quibus discussa atque ad examen revocata fuit doctrina **Concordiae** ab anno 1598 ad annum usque 1607 coram Clemente VIII. et Paulo V. Romanis Pontificibus, et collata in iudicio publico cum doctrina SS. Augustini et Angelici Doctoris. De historia huiusce libri longum esset dicere, et nondum est finis. Nos autem non nisi de doctrina loquemur.

3. *Qualitates Concordiae* ab ipso Molina enumeratae (Quaest. 23 Disput. 1 membr. ultim.) ad tres commode reducuntur, nempe utilitatem, excellentiam ac novitatem.

Quoad *utilitatem* sic Molina modeste fatetur: „Quae (Concordiae principia) si data explanataque semper fuissent, fortasse 1. (utilitas) „Neque Pelagiana haeresis fuisset exorta; 2. neque Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent ausi negare, obtendentes cum divina gratia, praescientia et praedestinatione cohaerere non posse; 3. neque ex Augustini opinione concertationibusque cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati ad Pelagianosque defecissent; 4. facileque reliquiae illae Pelagianorum in Gallia, quarum in epistolis Prosperi et Hilarii fit mentio, fuissent extinctae, ut patet ex iis, in quibus homines illos cum catholicis convenisse et ab eis dissensisse eadem Epistolae testantur; 5. concertationes denique inter catholicos facile fuissent compositae.“

4. Quoad *excellentiam* autem doctrinae ipsemet Molina sic: „Neque vero dubito, quin ab Augustino et caeteris Patribus unanimi consensu comprobata fuisset haec nostra de praedestinatione sententia, ratioque conciliandi libertatem arbitrii cum divina gratia, praescientia et praedestinatione, si eis proposita fuisset.“

5. Quoad *novitatem* vero doctrinae in modo conciliandi sic: „Longior fui in hac disputatione, quam optaram, vereorque ne aliquarum rerum repetitio lectori molestiam attulerit; quia tamen res est magni momenti ac valde lubrica, et haec nostra ratio conciliandi libertatem arbitrii cum divina praedestinatione a nemine, quem viderim, hucusque tradita; ideo satius haec duxi paulo fusius explicare; ne forte eorum pressior explicatio efficeret, quominus mens nostra ab his, qui minus ingenio pollent, perciperetur.“

6. Ad has praeclaras **Concordiae** dotes ab ipso Ludovico Molina enumeratas ac ponderatas subsequens addere voluerunt Salmanticenses admirationis testimonium: „O virum eo tempore

necessarium! O remedium validissimum, et tanti caecitati opportunum! O qualem hominem, et supra Augustinum doctum, summae turbationi fatum invidit! Quasi Deus uni Molinae tandem revelaverit, quidquid Augustino et SS. Patribus ac sapientissimis theologis per innumera saecula ad illud usque tempus minime aperuit!“ Hucusque Salmanticenses.¹

7. Atque unus ex ipsa Societate alumnus non dubitavit dicere: „Primores Scientiae mediae patroni e nostra Societate sunt. Inter eos Molina, deinde P. Petrus Fonseca. In qua ego re divinam veneror submitte Providentiam, et singulare ipsius beneficium in Nostrae Religionis magistros collatum agnosco; et doctissimos eiusdem Familiae scriptores caelesti lumine perfuderit haecque illustraverit scientia, qua libertas arbitrii contra Lutherum et Calvinum aliosque sectarios defendi possit. Itaque ut singulari obedientia venenum inobedientiae, quod homines imbibebat, sanavit Ignatius; ita hac scientia conditionali satanicum dogma contra libertatem funditus evertitur.“

8. Ac postremo unus inter modernos fervidus Molinae discipulus scribit: „Quid ergo Angelicum Doctorem hac in re sensisse dicemus? Libertatem sub gratiae influxu manere integram, eum clarissime asseruisse probavimus. At quid de **modo**, quo gratiae efficacis cum humana libertate concordia explicetur? Non liquet. Neque mirum. Angelicus enim, cum scriberet, antequam Reformatorum et Iansenistarum errores libertati humanae infensi exorirentur, adeo de hac re accurate explicanda sollicitus esse non debuit. Qua tamen re minime existimamus nos prohiberi, quominus apud posteriores, quoad eius fieri possit, ampliorem lucem quaeramus. Nolumus enim, quantumvis Angelicum religiose observantes, adstipulare iis, qui eam adamant obscuritatem, quam ipse non illuminavit.“²

9. Quasi Divus Thomas nihil sollicitus fuisset, imo nec esse debuisset, hac de re accurate explicare! Vel quasi Augustinus, qui propugnavit libertatem hominis contra Manichaeos et gratiam Dei contra Pelagianos, nihil scripsisset *de gratia et libero arbitrio!* — Quaeramus ergo **ampliorem lucem** apud posteriores; et videamus utrum Molina fugaverit tenebras, quas nec S. Augustinus nec Divus Thomas illuminare valuerunt. Atque ut tantum amplioremque lucem adinvenire possimus, examen totius **Concordiae** ad subsequencia capita reducere arbitramur, videlicet:

¹ Cursus Theolog. tom. 9. tract. 14. de gratia Dei. De grat. actuali disput. 5. dub. VII. Editio nova Parisiis 1878.

² Institut. theol. dogmat., tract. de gratia divina, auctore Petro Einig, Treveris 1896. P. 1. cap. 5. in fine, Scholion.

Primo: *Quot et qualia sint fundamenta Concordiae Molinae.* Secundo: *Utrum Concordia Molinae concordet cum doctrina Divi Thomae.* Tertio: *Utrum Concordia Molinae concordet cum recta ratione.* Quarto: *Utrum Concordia Molinae revera conciliet liberum hominis arbitrium cum Dei praescientia et divina motione.* Quinto: *Utrum Concordia Molinae sit quid novum a nemine antea traditum.* Sexto: *Utrum Concordia Molinae dealbata per congruismum Bellarmini et Suarezii mutaverit speciem suam.* Septimo: *Utrum illi scriptores, qui scientiam mediam reiiciunt et physicam Dei motionem nolunt admittere, aliquem progressum fecerint in huiusmodi controversia.* Octavo: *Utrum tota haec de Divino Influxu controversia resolvenda veniat in Veritatem fundamentalem Philosophiae Christianae, videlicet: „Solus enim Deus est suum esse, in omnibus autem aliis differt essentia rei et esse eius.“* (Summa Theol. 1. Part. qu. 3. a. 4; qu. 44. a. 1; et qu. 61. a. 1; et qu. 65. a. 1.)

II.

10. *Quot sint fundamentalia principia Concordiae, sic breviter dinumerantur ab ipso Molina (qu. 23. Disp. 1. membr. ult.):*

I. „Primum principium ac fundamentum est: **Modus ille divinitus influendi**, tam per concursum generalem ad actus liberi arbitrii naturales, quam per auxilia particularia ad actus supernaturales, qui (qu. 14. a. 13.) a disputatione 8. a. 25. et a. 36. explicatus est.“

II. „Secundum est: **Legitima seu potius orthodoxa de modo doni perseverantiae explicatio . . .** Haec omnia manifesta sunt ex dictis, praecipue (qu. 14. a. 13.) disputatione 14. et a disputatione 17.“

III. „Tertium est: **Praescientia illa media** inter scientiam Dei liberam et mere naturalem, qua, ut (in eodem Art. 13) disputatione 48 et duabus sequentibus ostensum est, ante actum liberum seu voluntatis cognovit Deus, quid in unoquoque rerum ordine per arbitrium creatum esset futurum, ex hypothesi quod hos homines aut angelos in hoc vel illo ordine rerum collocare statuerit; qua tamen cogniturus erat contrarium, si contrarium, ut potest, pro libertate arbitrii creati esset futurum. Atque ex hoc principio ibidem ostendimus libertatem creati arbitrii cum divina praescientia cohaerere.“

IV. „Quartum est: **Quod Deus hunc potius ordinem rerum, quam alium voluerit creare; et in eo haec potius auxilia,**

quam alia, conferre, cum quibus praevidebat hos et non illos, pro libertate sui arbitrii, perventuros in vitam aeternam, **nullam fuisse causam aut rationem** ex parte adultorum praedestinatorum et reproborum . . .“

„Quod vero voluntas creandi eum ordinem rerum et in eo conferendi haec et non alia auxilia, **rationem praedestinationis** comparatione horum adultorum et non illorum fuerit sortita, **dependens fuit** ex eo, quod unus potius usus, quam alius, pro libertate arbitrii eorum, esset futurus; atque adeo quod Deus futurum eum praeviderit, quia pro eorum libertate futurus. Atque ex hoc capite diximus dari **rationem praedestinationis** adultorum ex parte ipsius liberi arbitrii praevisi.“

11. Observatio. — Haec igitur sunt veluti quatuor angularia fundamenta totius **Concordiae**, ab ipso Ludovico Molina enumerata ac descripta. — At ut facilius integra huiusce Concordiae fabrica ab omnibus capiatur et usque ad ultimos apices penetretur, oportet habere continuo prae oculis doctrinam philosophicam circa **notionem causae**, ac praesertim circa **notionem causae libere agentis**: quam Molina ac ipsius magister Fonseca, Bellarminus et Suarez, et universa molinistarum et congruistarum schola firmiter retinet constanterque tradit tamquam *praeambulum* ad quatuor ipsa Concordiae principia; et veluti *postulatum metaphysicum*, necessario praesupponendum, absque quo ipsamet Concordiae fundamenta supra arenam videbuntur aedificata.

Hocce autem ipsorum fundamentorum fundamentum est quoad causas secundas in genere, ipsas habere non tantum propriam causalitatem (quod omnes recte philosophantes fatentur), sed etiam *propriam causalitatem completam* ita, quod nulla alia virtute transeunte ac instrumentali indigeant ab Agente Primo, qui est Deus, recipere, ut possint procedere in actum. Et quoad causas secundas libere agentes, implicare in terminis et libere agere et a Deo ipsas ad agendum determinari.

Ita Molina (qu. 14. a. 13.) disput. 26: „*Habent integram virtutem ad agendum.*“ — „*Non indigent motione et applicatione supperaddita a causis principalibus.*“ — „*Neque intelligi valet, quo motu de novo a Deo moveatur et applicetur ad agendum.*“ — „*Neque is est necessarius.*“

Et (q. 23) disput. 1. membr. 7.: „*Ipsamet innata voluntatis natura, quae sic a Deo libera est condita ac domina suorum actuum ad imaginem et similitudinem Divinae ipsius voluntatis.*“ — „*Determinatio voluntatis . . . est ab ipsa voluntate pro sua innata libertate se libere applicante ac determinante ad consensum aut dissensum; et non a Deo sua*

Omnipotentia illam determinante, ut potest; quoniam tunc actus non esset liber, sed necessarius ex parte nostrae voluntatis.“ — „*Determinare voluntatem ad ipsius consensum, pugnat cum libertate voluntatis.*“ — „*Non ergo actio et cooperatio Dei est determinatio voluntatis.*“

12. Quam quidem fundamentalem notionem de **causis** ad integrum systema Molinistarum ac Congruistarum retinet Suarez in suis disputationibus Metaphys., disput. 22: *De concursu Primae Causae cum secundis*, sect. 2: „*Hoc loco nihil nos agere de actionibus supernaturalibus, nec de efficacia gratiae, sed solum de generali concursu Primae Causae cum secundis: ad quem negamus illam praedeterminationem esse necessariam, aut in causis liberis posse in concordiam redigi cum usu libertatis earum.*“

Et adhuc planius Bellarminus lib. 3. de gratia et libero arbitrio cap. 10, ubi ex professo intendit probare et conatur demonstrare hocce *praeambulum* ad totam Concordiam Molinae et Suarezii, nimirum: „*Liberum arbitrium non esse potentiam tantum passivam nec partim passivam et partim activam, sed simpliciter et absolute activam.*“

13. Hanc autem doctrinam circa naturam causae et specialiter causae liberae iam tradiderat P. Petrus Fonseca, Molinae magister, in suis disput. metaphysicis. In Metaph. Aristot. lib. 6. cap. 2. qu. 4. sect. 8: „*Eas enim (creatas voluntates) semper nobis persuasimus, non ab alio physice, hoc est vera et reali actione, sed a seipsis ad actus liberos determinari, ad operationes quidem naturae cum concursu Dei generali; ad operationes autem gratiae, cum concursu eiusdem speciali.*“ — Et infra qu. 54. sect. 14: „*Cum agitur de liberis actibus, semper actio Dei ad flectendas voluntates intelligenda est moraliter, hoc est suadendo rationibus, alliciendo commodis, terrendo periculis, erigendo spe consequutionis . . . ; non autem pure efficienter, hoc est sola efficientia interna, quam physicam appellant: quod ea efficientia, si determinativa sit absoluti consensus voluntatis, et non motiva tantum per modum affectus, cuique actui libero eliciendo repugnet.*“ — Et lib. 9. cap. 2. qu. 5: „*Denique Deus ipse non solum ut Auctor gratiae semper nos movet illustrando intellectum et commovendo affectum aliquo voluntatem, ut aliquid velimus . . . ; sed etiam ut Auctor naturae aliquando nos excitat . . . Nec tamen ulla huiusmodi motio nostram voluntatem determinat aut etiam determinare potest ad ullum actum liberum aut liberam eius cohibitionem suspensionemve, ut ostendimus lib. 6.* — Itaque hae omnes

causae modo aliquo disponere possunt et praeparare voluntatem ad aliquem actum liberum aut liberam actus abstinentiam; determinare autem non possunt, cum proprium et peculiare sit voluntatis seipsam determinare: quod nihil est aliud quam eligere."

Et iam antea praedictam causae secundae liberae notionem sibi efformasse manifestavit P. Laynez in ipso Concilio Tridentino, dum ageretur de divina motione et de libero arbitrio. Non enim illi placebat audire: *Liberum arbitrium a Deo motum*; sed nihil non laboravit ut diceretur: *Mentem a Deo motam*. — Unde P. Lemos in sua Panoplia tom. 1. tract. 6. de P. Molinae et aliorum recentiorum placitis cap. 1. ait: „Et profecto non leve coniecturae fundamentum est, quod ante haec tempora sub annum 1547 suum habuerit initium (Molinae doctrina); enim vero ex **Actis** sacri Concilii Tridentini constat (quae asservantur Romae in Castello Sancti Angeli, quae et nos vidimus et legimus), P. Laynez ex eadem Societate in eodem Concilio Tridentino, cum ageretur de formando canone 4. Sessionis sextae, suadere pretendit, nullatenus esse dicendum: *Liberum hominis arbitrium a Deo motum et excitatum* (haec sunt Concilii verba), sed: *Mentem a Deo motam et excitatam*. Haec fuit P. Laynez elocutio non admissa. Quae quidem Sessio celebrata fuit die 13 Ianuarii dicti anni 1547.“ — Hactenus P. Lemos, qui eadem narrat et asserit aliis locis.

III.

14. *Qualia sint Concordiae principia*, Molina ipse nos edocebit. Ac primo, de modo quo Deus influit ad actus liberae voluntatis in ordine naturae. Huiusmodi autem Divinus influxus denominatur a Molina concursus generalis Dei.

Primo: „Concursus generalis Dei cum causa operante per actionem immanentem, ut cum intellectu ad intellectionem et voluntate ad applicationem, non est influxus Dei **in causam, ea ratione qua agens est**, quasi eo prius mota et excitata agat; sed **cum causa, ea ratione qua agens est, in ipsamet ea ratione qua patiens est**, atque in se suscipit effectum ab eadem causa atque a Deo, partiali influxu utriusque simul productum.“ (Concordia qu. 14. a. 13. disput. 29.)

Secundo: „Concursus generalis Dei cum libero arbitrio creato ex iis, quae de eodem concursu cum causis secundis in genere diximus, intelligetur. Sic concursus Dei generalis cum causa agente per actionem transeuntem, ut cum igne producente calorem in aquam, **non est influxus Dei in ignem, sed in**

aquam, in quam recipitur effectus a Deo et ab igne simul productus.“ (Ibid.)

Tertio: „Dicendum itaque est, Deum immediate immeditatione suppositi concurrere cum causis secundis ad eorum operationes et effectus; ita videlicet, ut quemadmodum causa secunda immediate elicit suam operationem, et per eam terminum seu effectum producit; sic Deus concursu quodam generali immediate influit cum ea in eandem operationem, et per operationem seu actionem in terminum illius. Quo fit, ut concursus Dei generalis non sit influxus Dei in causam secundam, quasi illa prius eomota agat et producat suum effectum; sed sit influxus immediate cum causa in illius actionem et effectum.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 26.)

Quarto: Ergo concursus Dei generalis: a) „Non est immediatus in causas ipsas, et mediatas per causas in ipsarum actiones et effectus; sed est immediatus immeditatione suppositi in actiones ipsas et effectus.“ b) „Et indifferens ad varias actiones et effectus.“ c) „Determinatur vero ad species actionum et effectuum a particulari influxu causarum secundarum, qui pro diversitate virtutis cuiusque ad agendum diversus est.“ d) „Aut si causa libera sit, in ipsius potestate est ita influere, ut producat potius haec actio quam illa; puta **velle** quam **nolle**, aut **ambulare** quam **sedere**; et hic effectus potius quam ille, nempe hoc artefactum potius quam aliud; vel etiam suspendere omnino influxum, ne ulla sit actio.“

Quinto: „Porro concursus Dei generalis determinatur a particulari concursu causarum secundarum, non secus ac influxus solis, qui etiam universalis est, determinatur ab influxu hominis, ut producat homo, et ab influxu equi, ut oriatur equus.“

Sexto: „Hi duo influxus mutuo ab invicem pendent, ut in rerum natura existant; quia neuter sine altero est **actio productiove** cuiuscumque effectus.“

Septimo: „Imo vero neque sunt duae actiones, sed una numero actio; quae, ut a Deo illo modo praecise influente, dicitur **conkursus Dei generalis**; ut vero a causa secunda, puta ab igne calefaciente, dicitur **conkursus** seu **influxus** ignis.“

Octavo: „Neque actio illa habet, quod sit huius speciei, nempe **calefactio** potius quam **frigefactio**, quia est a Deo per concursum universalem; sed quia est ab igne cum Deo cooperante per suam particularem virtutem.“

Nono: „Deum per concursum universalem cum causis secundis efficere unam integram causam, coalescentem ex pluribus non integris comparatione cuiuscumque effectus; ita ut neque

Deus per concursum universalem sine causis secundis, neque causae secundae sine concursu universali Dei sufficiant ad effectum producendum.“

Decimo: „Deus et causa secunda sunt causae partiales **partialitate causae**, ut vocant; sed **non partialitate effectus**. Totus quippe effectus et a Deo est, et a causis secundis; sed neque a Deo neque a causis secundis ut a tota causa, sed ut a parte causae, quae simul exigit concursum et influxum alterius: non secus ac cum duo trahunt navim, totus motus proficiscitur ab unoquoque trahentium, sed non tamquam a tota causa motus; siquidem quivis eorum simul efficit cum altero omnes ac singulas partes eiusdem motus.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 26.)

Undecimo: „In nostra potestate situm esse uno aut altero modo concursu Dei generali **uti**, ut ratione virtutis ac praemii capaces simus; a nostroque liberi arbitrii influxu in unam aut alteram partem provenire, quod illis **bene utamur** operaque eliciamus moraliter bona; vel illis abutamur et eliciamus opera moraliter mala et peccata.“

Duodecimo: „Sane quod bene aut male ea opera exerceamus, quae per solam arbitrii nostri facultatem et concursum Dei generalem possumus efficere, in nos ipsos tamquam in causam particularem et liberam, et non in Deum, est referendum.“

Decimotertio: „Non igitur causa est Deus virtutis nostrae ac vitii, sed propositum nostrum et voluntas.“ „Virtutem nostram et vitium non in Deum, sed in nostrum arbitrium nosque ipsos . . . esse referendum.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 33.)

Decimoquarto: „Deus dicitur **Causa prima**: 1. quia causa ipsa secunda habet totum suum esse et **vim** operandi a Deo; 2. atque ab actuali immediato influxu Dei pendent ea omnia, quae in ea sunt; 3. quia etiam concursus Dei generalis, quo cum causis secundis ad agendum concurrat, maxime **universalis** est, secundum rationem causae efficientis ad universos effectus se extendens.“

Decimoquinto: „Si in communi spectetur, concursus generalis Dei poterit dici **prior** natura quocumque influxu causae particularis. Si sumatur in singulari, hic et nunc, concursus generalis Dei neque illo modo est **prior** concursu huius causae secundae ad eundem effectum; sed a se mutuo pendent.“

Decimosexto: „Deus per concursum universalem et causa secunda immediate influunt in effectum causae secundae, tamquam **duae partes** unius integrae causae; quarum neutra, illis praecise influxibus singularibus, influit in alteram; sed utraque immediate

in effectum.“ Et ita „fit, ut neutra, illis praecise influxibus singularibus, prius altera concurrat“.

„Si datur influxus huius causae secundae; ergo datur etiam concursus generalis Causae Primae. Non vero e contrario bene colliges: Datur concursus generalis Dei; ergo datur etiam concursus huius causae secundae.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 31.)

15. *Talis ergo est Concursus simultaneus*, quem Molina propugnat, evolvit ac declarat in libro suae Concordiae, videlicet: a) non in potentiam voluntatis creatae, sed in actum; b) non in actum mediante potentia voluntatis, sed in actum sine voluntatis intermedio; c) indifferens ad hanc vel ad illam actionem, ad actionem bonam sicut ad malam, et ad malam sicut ad bonam; d) dependet a concursu creaturae, ita quod si datur creaturae concursus, semper datur concursus Dei; sed non e contra; e) unde quamvis mutuo ad invicem pendeant, magis tamen pendet concursus Dei a concursu creaturae quam e converso; f) in singularibus effectibus producendis concursus Dei nec **prior** natura est dicendus; g) causa Prima est **partialis**, ipsiusque influxus completur per influxum causae secundae; h) homo per suum liberum arbitrium **utitur** divina motione; i) divinus influxus determinatur a libero arbitrio creato ad hoc vel ad illud; et non est Deus, qui habet dominium supra influxum liberi arbitrii, sed liberum arbitrium supra influxum Dei; j) potentia voluntatis creatae, ut potentia agendi, ut virtus est operandi, non cadit sub Dei motione; sed Dei motio cadit sub libero hominis arbitrio; k) quotiescumque homo vult agere, Deus vult concurrere; sed non semper quod Deus **vult** concurrere, homo agere vult; l) quod homo velit agere vel non velit, hoc non a Deo pendet, nisi duntaxat in quantum homini dedit potentiam voluntatis et in esse eam conservat; m) quod homo **libere** agat, quod agat **iuste** ac **honeste**: hoc non est in Deum referendum tamquam in causam, sed in solam hominis liberam voluntatem; n) Deus per concursum generalem non causat nec efficit **esse liberum** et **esse bonum** humanorum actuum. — „*Non igitur causa est Deus virtutis nostrae*“: ait Molina. Et (qu. 14. a. 13) disput. 32: „*Actiones liberi arbitrii a concursu generali Dei non habent, quod sint tales vel tales in particulari, ac proinde nec quod sint studiosae (honestae); sed ab ipsomet libero arbitrio.*“

IV.

16. Audiamus nunc ab ipso Molina, *qualis sit influxus Dei in ordine supernaturali gratiae.*

Primo quidem: „Latissimum est discrimen inter **concursum**

generalem Dei cum causis secundis ad actiones earum naturales, et **auxilium particulare** gratiamve praevenientem, qua Deus liberum arbitrium ad opera supernaturalia credendi, sperandi, diligendi ac paenitendi, ut ad salutem oportet, evehit et coadiuvat: quod pauci animadvertunt.“

„Etenim auxilium particulare, quod praeveniens gratia nuncupatur, motio quaedam est, qua liberum arbitrium excitatur et praevenitur potensque redditur, ut ita adiutum libero suo influxu cooperetur ulterius eiusmodi supernaturales actus, quibus proxime aut remote ad gratiam gratum facientem disponatur.“

„Quare *motio quaedam est in ipsam causam*; ut, ea mediante, in se habeat, unde libere exercere ulterius possit, si velit, eiusmodi opera, qualia ad salutem sunt necessaria.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 29.)

Secundo: „Omnino est dicendum, concursum Dei particularem gratiamve praevenientem semper, vel tempore vel natura, antecedere influxum liberi arbitrii ad actiones suas supernaturales, quibus ad gratiam gratum facientem disponitur, tamquam **causam principiumque efficiens** in liberum arbitrium **immissum**, quo mediante Deus ulterius cum libero influxu eiusdem arbitrii in huiusmodi operationes supernaturales influit. At vero cum Deus per concursum universalem, et causa secunda, immediate influant in effectum causae secundae tamquam **duae partes** unius integrae causae, quarum neutra illis praecise influxibus singularibus influit in alteram, sed utraque immediate in effectum; ita ut neutra, illis praecise influxibus singularibus, prius altera concurrat.“ (Qu. 14. a. 13. Disput. 30.)

Tertio: „Liberum arbitrium et gratiam illam praevenientem esse **duas partes** unius integrae causae actus credendi, sperandi aut paenitendi, prout ad salutem oportet; singulosque huiusmodi actus pendere **ab influxu** tam liberi arbitrii quam gratiae praevenientis.“

„Atque a libero arbitrio habere, ut actus illi quoad substantiam sint **credere, sperare aut paenitere**. Ab influxu vero gratiae praevenientis habere, ut sint **supernaturales**, et quales ad salutem sunt necessarii.“

„Gratiam praevenientem rem esse distinctam ab actibus, ad quos liberum arbitrium a Deo per eam excitatur.“ — „Actus namque illi a libero arbitrio emanant; gratia vero praeveniens minime.“ . . . „Item gratia illa **causa est efficiens**, una cum libero arbitrio, eorundem actuum; causa vero efficiens res est distincta a suo effectu.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 37.)

Quarto: „Cum contradictionem non involvat compensare influxum, quo gratia praeveniens in genere causae efficientis in illas actus influit, *poterit Deus de potentia absoluta* tanto ac tali influxu immediato in eosdem actus influere, cum libero arbitrio cooperari, ut efficiantur tales, quales essent, si praeveniens gratia antecederet.“ (Ibid. disput. 37.)

Quinto: „Unam et eandem numero gratiam, quatenus excitat, allicit et invitat arbitrium nostrum ad actus credendi, sperandi et diligendi aut paenitendi, appellari **praevenientem et excitantem gratiam**; eaque consideratione praevenire arbitrium nostrum ad eiusmodi actus. Quatenus vero consentiente iam nostro arbitrio et cooperante ad actus, ad quos illa invitat et allicit, ipsa quoque novo influxu et actione cooperatur eosdem actus, appellari **adiuvantem ac cooperantem gratiam**.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 40.)

Sexto: Ratio seu **quidditas** gratiae praevenientis, ac proinde etiam gratiae adiuvantis et cooperantis, secundum Molinam constituitur formaliter per **quosdam motus** causatos a Deo in intellectu et voluntate hominis; non quidem per influxum physicum, quo praevia prioritate causalitatis moveat intellectum et voluntatem humanam, sed 1. „*quasi se inserendo*“ aliis motibus **naturaliter** in voluntate antea iam causatis; 2. „*quasi acuendo*“ huiusmodi naturales ac bonos voluntatis motus; 3. „*efficiendo supernaturales*“ ipsosmet antea iam productos motus et affectiones **naturales** voluntatis. (Qu. 14. a. 13. disput. 45.)

Septimo: De huiusmodi motibus et naturalibus affectionibus humanae voluntatis, quibus se inserendo Deus ad ordinem supernaturalem evehit, ait Molina: a) „Actiones esse vitales intellectus et voluntatis.“ b) „Proprie loquendo non sunt actus liberi arbitrii.“ „Neque cooperatio ad illos voluntatis est in libera potestate voluntatis.“ c) „Non cooperatur voluntas, qua liberum arbitrium est.“ d) „Velit nolit, praesente cognitione, insurgunt.“ e) Voluntas „patitur illos supernaturales, rationemque habentes gratiae praevenientis, si Deus simul in eosdem specialiter influat.“ f) „Motus illi, **actiones** quaedam vitales sunt, quas in se experitur voluntas; et ad quas concurrit efficienter, non quidem qua liberum arbitrium est, sed qua voluntas et natura quaedam est, eo modo quo efficienter concurrit ad motus primo primos.“ g) Rationem tamen virtutis non habent, esto circa bonum obiectum versentur, eo quod liberae non sint.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 45.)

Octavo: „Coniunctum ex libero arbitrio et gratia praeveniente est causa secunda.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 27.) „Tam liberum arbitrium quam gratia praeveniens sunt causae secundae actuum

credendi, sperandi et paenitendi, ut oportet.“ „Nulla vero causa secunda, etiamsi supernaturalis sit, efficere quidquam potest, nisi a Deo, influente simul immediate per concursum generalem in effectum, adiuvetur.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 37.)

Nono: „Liquido sane constat, ut liberum arbitrium una cum gratia praeveniente producat quemcumque illorum actuum, necessarium esse, ut Deus una cum illis immediate in actum producendum per concursum suum universalem influat.“ (Ibid. disput. 37.)

Decimo: „Quo fit, ut quivis illorum trium actuum (supernaturalium credendi, sperandi, diligendi), licet sit **unica actio**, tres nihilominus habeat partes unius integrae causae, a qua emanat totus: ut a singulis, etiam partialitate causae, totus etiam emanet, diverso tamen modo. — Etenim:

1) „*A Deo influente* per solum concursum generalem emanat, ut a causa universali: a qua proinde non habet magis, quod sit **assensus** credendi aut dolor de peccatis quam vel actus oppositus vel actus cuiuslibet alterius potentiae.“

2) „*Ab influxu vero liberi arbitrii*, una cum notitiis et ceteris necessariis, ut quoad substantiam actus producat, habet tamquam a causa particulari, ut quoad substantiam actus sit potius assensus fidei aut dolor de peccatis quam aliquis alius diversus actus.“

3) „*A gratia vero praeveniente*, seu a Deo, ut per illam tamquam per suum instrumentum una cum libero arbitrio influit in eundem actum, habet, ut sit **actus supernaturalis**, specie distinctus ab actu pure naturali credendi aut dolendi de peccatis, quem liberum arbitrium solis suis viribus tunc eliceret, si cum eo non influeret simul gratia praeveniens.“

„Quare a concursu Dei per gratiam praevenientem habet actus ille, ut sit dispositio congruam proportionem et accommodationem habens cum dono iustificationis supernaturali.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 37.)

Undecimo: „Gratiam praevenientem esse **motum liberi arbitrii**, quo a Deo movetur, sollicitatur et invitatur, ut concurrat ad eliciendum actum.“

„Quod **actus**, a gratia praeveniente et ab arbitrio libero elicited, **liber** sit eaque de causa capax rationis, laudis, virtutis, honoris: *perfecto non est effectus gratiae praevenientis, sed arbitrii per suum influxum.*“

„Gratia namque praeveniens *determinata est ad unum.*“ (Qu. 23. a. 4. et 5. disput. 1. memb. 10.)

V.

Quale sit *secundum principium Concordiae*.

17. „Legitima seu potius orthodoxa de modo doni perseverantiae explicatio“ ad sequentia capita potest reduci.

Primo: „Quotiescumque liberum arbitrium ex suis vicibus naturalibus conatur, praestove est ad conandum totum id, quod ex se se potest, tam circa ea, quae fides habet, addiscenda et amplectenda, quam circa dolorem de peccatis ad iustificationem: *a Deo conferri gratiam praevenientem auxiliave, quibus id faciat, ut oportet, ad salutem.*“ (Qu. 14. a. 13. disput. 10.)

Secundo: „Non quidem quasi eo conatu dignus efficiatur, talibus auxiliis, ullaque ratione ea promereatur; sed quoniam id obtinuit nobis Christus ob sua merita; atque inter leges, quas tam ipse quam Pater Aeternus statuerunt de auxiliis et donis, . . . una fuit: *Ut quoties ex nostris viribus naturalibus conaremur facere, quod in nobis est, praesto nobis essent auxilia gratiae, quibus ea, ut oportet ad salutem, efficeremus.*“ (Ibid.)

Tertio: „Ut ea ratione, dum essemus in via, semper in manu liberi arbitrii nostri posita esset salus nostra. Libero arbitrio praesto adest auxilium gratiae saltem sufficiens, ob merita Christi: qui, ut verus Redemptor, in nobis promeruit atque obtinuit, *eamque legem* subveniendi hominibus cum Patre constituit.“ „In potestate eorum est, ut *fili* Dei fiant.“ (Ibid.)

Quarto: „Fieri potest, ut duorum, qui aequali auxilio interius a Deo vocantur, unus pro libertate sui arbitrii convertatur et alter in infidelitate permaneat.“ „Saepe etiam accidit, ut cum quo auxilio unus non convertitur, alius convertatur.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 12.)

Quinto: „Imo fieri potest, ut aliquis praeventus et vocatus longe maiori auxilio pro sua libertate non convertatur; et alius cum longe minori convertatur.“ (Ibid.)

Sexto: „Si duo, aequales per omnia in omnibus, conspiciant eandem mulierem pulchram, evenire posse a sola libertate arbitrii utriusque, ut unus consentiat in peccatum eam concupiscendo, alter non item. Eademque est ratio de eodem modo affectis aequaliterque a Deo ad fidem vocatis; pro sola namque eorum libertate potest evenire, ut unus amplectatur fidem, alter vero eandem contemnat.“ (Ibid.)

Septimo: „Nos non negare communem illam distinctionem auxilii sufficientis in **efficacem** et **inefficacem** . . . Ita ut sufficiens inefficax auxilium vere in seipso sufficiens sit.

„Divisio sufficientis auxilii in efficacem et inefficacem, nostra sententia, ab effectu, qui simul ab arbitrii libertate pendet, sumatur.“

Illudque auxilium sufficiens, sive magis sive minus in se sit, **efficax** dicatur, cum quo arbitrium pro sua libertate convertitur. Illud vero **inefficax** dicatur, cum quo arbitrium pro eadem sua libertate non convertitur.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 40.)

Octavo: „Atque adeo in libera potestate nostra esse vel illa (auxilia praevenientis atque adiuvantis gratiae) efficacia reddere, consentiendo et cooperando cum illis ad actus, quibus ad iustificationem disponimur; vel inefficacia illa reddere, continendo consensum et cooperationem nostram, aut eliciendo contrarium dissensum.“ (Ibid. disput. 40.)

„Disputatione 40. ostendimus, auxilia gratiae non habere ex sua natura, quod efficacia sint; sed id pendere ex eo, quod arbitrium eis motum et excitatum consentire et cooperari velit aut non velit, ut Concilium Tridentinum perspicue definivit.“ (Disput. 53. memb. 1.)

„E duobus, qui aequali motu gratiae praeveniuntur ac moventur, unus consentiat, ... alter vero non: certe **solum** provenit ab innata et propria et intrinseca libertate utriusque.“ (Qu. 23. a. 4. et 5. disput. 1. memb. 11.)

Nono: „Nulli Deum denegare auxilium, quod ad perseverandum sit satis.“

„Cum auxilio, quod Deus confert, praestove est conferre ei, qui non perseverat, posse perseverare.“ (Qu. 23. a. 4. et 5. disput. 1. memb. ult.)

VI.

Quale sit *tertium principium Concordiae*.

18. Quid sit *Scientia media*. — „Triplicem scientiam oportet distinguamus in Deo, nisi periculose in concilianda libertate arbitrii nostri et contingentia rerum cum divina praescientia hallucinari velimus.“

a) „*Unam mere naturalem*, quae proinde nulla ratione potuit esse aliter in Deo, per quam omnia ea cognovit, ad quae divina potentia sive immediate sive interventu causarum secundarum se se extendit, tunc quoad naturas singulorum et complexiones eorum necessarias, tunc etiam quoad contingentes, non quidem quod futurae essent vel non essent determinate, sed quod indifferenter esse et non esse possent; quod eis necessario competit, atque adeo sub scientiam Dei naturalem etiam cadit.“

b) „*Aliam mere liberam*, qua Deus per liberum actum suae voluntatis absque hypothesi et conditione aliqua cognovit absolute et determinate, ex complexionibus omnibus contingentibus, quae nam reipsa essent futura, quae non item.“

c) „*Tertiam denique mediam*, qua ex altissima et inexscrutabili comprehensione cuiuscumque liberi arbitrii in sua essentia intuitus est, **quid** pro sua innata libertate, si in hoc vel illo vel etiam infinitis rerum ordinibus collocaretur, **acturum esset**; cum tamen posset, si vellet, facere reipsa oppositum; ut ex dictis dispnt. 47. et 48. manifestum est.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 52.)

19. *Characteres Scientiae mediae.* — Primus: „In primis eam nulla ratione esse dicendam **liberam**; tunc quia antecedit omnem liberum actum voluntatis divinae; tunc etiam, quia in potestate Dei non fuit scire per eam scientiam aliud, quam reipsa sciverit.“

Secundus: „Deinde dicendum, neque etiam in eo sensu esse **naturalem**, quasi ita innata sit Deo, ut non potuerit scire oppositum eius, quod per eam cognoscit. Si namque liberum arbitrium creatum acturum esset oppositum, ut revera potest, id ipsum Deus scivisset per eandem scientiam, non autem quod reipsa scit.“

Tertius: „Quare non est magis innatum Deo scire per eam scientiam **hanc partem** contradictionis ab arbitrio creato pendentem quam **oppositam**.“

Quartus: „Partim habere conditionem scientiae naturalis, quatenus praevenit actum liberum voluntatis divinae, nec in potestate Dei fuit aliud scire. Partim habere conditionem scientiae liberae, quatenus quod sit unius potius partis quam alterius, habet ex eo, quod liberum arbitrium, ex hypothesi quod crearetur in uno aut altero ordine rerum, esset potius facturum unum quam aliud, cum utrumque indifferenter posset facere.“

Quintus: „Scientiam mediam esse quidem in Deo ante omnem actum liberum suae voluntatis, esseque omnium universim effectuum, non solum qui reipsa futuri sunt per arbitria, quae statuit creare in eo ordine rerum et circumstantiarum, quem condere decrevit, datoque quocumque alio ex infinitis infinitis, quos potuit creare; attamen ita eam mediam scientiam esse omnium horum effectuum, ut nullius sit nisi *ex hypothesi* praefinitionis divinae voluntatis, quod hunc vel illum ordinem velit condere; atque hoc vel illo modo, eo ipso ordine mediisve et circumstantiis illius velit providere et adjuvare. Nihil Deus per scientiam mediam ante actum suae voluntatis praevideat nisi ex hypothesi et sub

conditione, quod hoc vel illo modo vellet providere per comparationem ad eundem effectum.“

20. *Scientiae mediae et liberi arbitrii creati relationes.*

1) „Non quia Deus cognoscit aliquid esse futurum, ideo illud futurum est; sed e contrario, quia illud futurum est ex suis causis, ideo cognoscit Deus illud esse futurum.“

2) „Res enim, quae a nostro libero arbitrio emanant aut ab eo pendent, non ideo sunt futurae, quia a Deo praecognoscuntur futurae; sed e contrario, ideo a Deo praecognoscuntur hoc vel illo modo futurae, quia ita pro libertate arbitrii sunt futurae.“

3) „Quod res libero arbitrio praedita, si in certo ordine rerum et circumstantiarum collocetur, in unam aut alteram partem se flectat, non provenire ex praescientia Dei; quin potius, ideo Deum id praescire, quia ipsa res libero arbitrio praedita id ipsum agere debet.“

4) „Neque provenire ex eo, quod Deus velit id ab ea fieri; sed ex eo, quod ipsa (creatura) libere id velit facere.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 52.)

21. *Certitudo scientiae mediae.* — Primo: „Certitudinem totam divinae scientiae, qua actus tam bonos quam malos arbitrii creati absolute futuros esse praenoscit, non provenire ex solis praefinitionibus conferendi auxilia et concursus; quoniam, eis nihil impediens, potest arbitrium se inflectere in partem contrariam; sed *provenire ex Scientia media*, quae ante omnem actum suae voluntatis cognovit, *in quam partem arbitrium* pro sua libertate se esset flexurum. Per eamque scientiam dicimus, Deum certo cognoscere futura omnia, quae auctores contrariae sententiae **conditionata** appellant.“

Secundo: „Certitudinem vero Scientiae illius mediae provenire dicimus ex **altitudine illimitataque perfectione** intellectus divini, qua certo cognoscit, quod in se est incertum et fallax; idque eminentissima comprehensione, in divina sua essentia, cuiuscumque arbitrii, quod sua omnipotentia creare potest.“

Tertio: „Scientia media est **lumen et notitia** praerequisita in Deo ex parte sui intellectus ad perfectionem atque exactissimam providentiam; quoniam per eam scientiam . . . praevidet, quid per liberum arbitrium creatum futurum sit, non absolute, sed ex hypothesi et conditione, quod hoc vel illo modo vellet illi providere.“ (Qu. 14. a. 13. disput. 53. memb. 3.)

22. *Observatio* circa quidditatem scientiae mediae facta ab ipso Molina. — „At intuendum in re libera, in quam partem se inflectet, necessaria est altissima atque eminentissima comprehensio, qualis in solo Deo comparatione creaturarum reperitur.“

Neque Deum concedimus per scientiam naturalem seu mediam (quam de ea re in eo negamus) intueri, ante omnem determinationem suae voluntatis, *quam partem* ipse sit electurus; eo quod intellectus in Deo ea altitudine et praestantia non superet essentiam ac voluntatem divinam, qua essentias et voluntates creatas longe superat.“ (Ibid. disput. 52.)

VII.

Quale sit *quartum principium Concordiae*.

23. *Quid sit praedestinatio*. — „Praedestinatio est Ratio ordinis seu mediorum in Deo, quibus **praevidet** creaturam rationalem perducendam in vitam aeternam, cum proposito eundem ordinem exequendi.“ (Qu. 23. a. 1. et 2. disput. 1.)

24. *Certitudo praedestinationis*. — a) „Ex **sola praescientia**, qua Deus praevidet eum, cui ea media vult, quibus reddatur praedestinatus, perventurum in vitam aeternam (qui tamen, si vellet, posset ea negligere, eis abuti, nec ad vitam pervenire), **totam suam certitudinem** habet divina praedestinatio.“ (Ibid. disput. 1.)

b) „Ratio ordinis ac mediorum, quibus Deus per scientiam naturalem, et mediam inter liberam et naturalem, **praevidit** creaturam aliquam, mente praeditam, perventuram in vitam aeternam, cum proposito determinatione divinae voluntatis ex parte id executioni mandandi, est: *Praedestinatio talis creaturae*.“

c) „Certitudo tamen non est ex parte mediorum effectusque praedestinationis, sed ex parte divinae praescientiae, qua Deus altitudine illimitataque perfectione sui intellectus supra id, quod natura rei habet, certo cognoscit praedestinatum taliter pro sua libertate cooperaturum per suum arbitrium, ut eisdem mediis in vitam aeternam reipsa debeat pervenire.“ (Qu. 23. a. 1. et 5. disput. 1. memb. 11.)

25. *Causa praedestinationis*. — Primo: „Praedestinatio adulti, quoad suum integrum effectum, nullam habet causam ex parte ipsius praedestinati; sed tota ea in Dei voluntatem misericorditer praedestinantis tamquam in causam reducenda est.“

Secundo: „Nullum adultum praedestinatum esse in vitam aeternam **nisi per propria merita**. Simul observa me non dixisse, adultos praedestinos esse **propter propria merita**, sed **per propria merita**: illud enim est falsum; hoc autem est verum.“ (Qu. 23. a. 4. et 5. disput. 1. memb. 9.)

Tertio: „Totum et singulas partes eius **supernaturalis usus** liberi arbitrii, qui in integro effectu praedestinationis includitur,

habere duas causas liberas; et a qualibet earum, tamquam a parte unius integrae causae, pendere. Prior ac praecipua Deus est. Posterior ac minus praecipua, ipsum arbitrium.“ (Ibid. disput. 1. memb. 9.)

Quarto: „Si ergo **bonus usus supernaturalis** arbitrii spectetur, ut praecise ab arbitrio creato emanat, tamquam ab altera parte integrae illius causae, habet se ex parte praedestinati; estque **id**, quod Deus ab eo exigit, ut cooperetur etiam ad suam salutem, dignusque praemio aeterno per propria merita, quae dona etiam sunt Dei, efficiatur.“ (Ibid.)

Quinto: „Liberum arbitrium adulti esse quidem partem aliquam causae liberae, a qua pendet, non quidem tota res, quae est integer effectus praedestinationis, sed **talis pars** illius, sine qua res illa tota non erit, neque rationem habebit effectus praedestinationis.“

„Nihilominus dicebamus, rem illam non habere, quod sit effectus praedestinationis, ut emanat a libero arbitrio creato, sed praecise ut emanat a Deo per praedestinationem aeternam.“ (Qu. 23. disput. 1. memb. 11.)

26. *Ratio providentiae et ratio praedestinationis per comparisonem ad liberum arbitrium creaturae.* — Primo: „Ratio seu conditio, sine qua in Deo non fuisset **praescientia** praedestinationis, est, quod adultus ipse pro sua libertate ita est cooperaturus per suum arbitrium, ut ad vitam aeternam perveniat.“

Secundo: „Sic etiam ab hoc ipso, simili modo, fuit dependens quod reliquum, quod eadem praedestinatio includit, vel sortiretur **rationem praedestinationis**, vel retineret solum **rationem providentiae** circa illum in beatitudinem.“

Tertio: „Deus adultis non praedestinati ex sua parte providit auxilio et mediis, quibus, si per ipsorum arbitrium non staret, revera ad beatitudinem pervenirent; quin et aliquibus eorum providerit longe maioribus et potentioribus auxiliis et mediis, quam multis ex praedestinatorum ordine.“ (Qu. 23. disput. 1. memb. 11.)

Quarto: „Quod decreta Dei et rationes providendi vel **praedestinationis rationem** habuerint, vel **solum providentiae**, circa vitam aeternam, dependet ex Dei **praescientia**.

Et Dei praescientia, sive „Quod Deus de utroque non idem, sed contraria praesciverit, *dependens* fuit ex eo, quod uterque eorum pro sua libertate erat factururus.“ (Ibid. disput. 1. memb. 11.)

Quinto: „Nihilominus in potestate nullius praedestinati est efficere, ut fuerit praedestinatus. Quod vero haec aut illa

providentiae ratio tali adulto in particulari **rationem** habeat aut non habeat **praedestinationis**, comparatione illius pendet *ex sola arbitrii utrorumque libertate*.“ (Ibid. disput. 1. memb. 11.)

Sexto: „Cum auxiliis ex parte Dei, cum quibus unus iustificatur et salvatur, alius pro sua libertate nec iustificatur nec salvatur. Neque dubitandum est, multos torqueri apud inferos, qui multo maioribus auxiliis ad salutem a Deo donati fuerunt, quam multi, qui in caelo divino conspectu fruuntur.“ (Qu. 23. disput. 1. memb. 11.)

27. *Epilogus* totius doctrinae Molinae circa praedestinationem. „Hac ergo conclusione comprehendi potest nostra sententia“:

a) „Quod Deus hunc ordinem auxiliorum et caeterarum rerum, in quo **praevidebat**, tum quosdam adultos pro sui arbitrii libertate, tum quosdam parvulos sine sui arbitrii libertate, perventuros in vitam aeternam, reliquos vero minime, potius elegerit quam quemcumque alium, in quo res aliter evenisset; atque adeo quod, electione potius huius ordinis quam alterius, hos praedestinaverit potius quam illos: *nulla fuit causa aut ratio* ex parte praedestinatorum; sed id totum in liberam Dei voluntatem referendum est.“

b) Quod vero electio huius ordinis **rationem** habuerit **praedestinationis** comparatione horum adultorum et non illorum: ratio seu conditio ex parte adultorum, a qua **id pendeat**, fuit quod pro sua innata libertate hi et non illi ita per suum arbitrium essent cooperaturi, ut ad terminum viae in gratia pervenirent, Deusque altitudine sui intellectus id praeviderit.“ (Qu. 23. a. 4. et 5. disput. 1. memb. 13.)

c) „Ex primo capite praedestinationem non habere causam aut rationem ex parte usus liberi arbitrii praedestinatorum et reprobatorum, sed in solam liberam Dei voluntatem esse reducendam.“

„Ex altero capite diximus: „*Dari rationem praedestinationis adultorum ex parte usus liberi arbitrii praevisi*.“ (Qu. 23. a. 4. et 5. disput. 1. memb. ult.)

VIII.

28. Caietanus in suis Commentariis supra epistolam ad Romanos cap. 9. respondet, quod in hac altissima atque inexcrutabili quaestione de Praedestinatione et Reprobatione dupliciter possumus loqui: „vel inchoando ab iis, quae se tenent ex parte Dei et *descendendo ad nos*; vel e converso inchoando ab iis, quae se tenent ex parte nostri et *ascendendo ad Deum*.“

„Si inchoamus a Deo, profiteamur primo, quod Deus ab aeterno elegit singulariter hunc vel illum; quia sic ei placet. Secundo, quod electio huius infallibiliter (non dico **necessario**, sed quod **tandem**) habebit effectum suum, scilicet **salutem istius**.“

„Inchoando vero a nobis, profiteamur primo, quod quilibet est liberi arbitrii ad bonum et malum eligendum. Secundo, quod quilibet faciens, quantum est in se ad salutem consequendam aeternam, salvus erit per divinam gratiam.“

„Quo pacto autem seu quo vinculo, quo glutino, **ascensus** et **descensus** iungantur, non apparet. Nam ascendendo, deficit **gradus coniungens** hanc nostram libertatem et securitatem (quod, faciendo quantum in nobis est, divina non deerit gratia salvans) cum aeternitate et immutabilitate divinae electionis, quae habet, quod soli electi salvantur. Et similiter descendendo ab aeterna, immutabili et efficaci divina electione, deficit **gradus coniungens** cum his nostris libertatibus et securitatibus. Et propterea non est mirum, si non quietamus intellectus quaerentium et inducentium inconvenientias. . . .“

„Respondebo, **me scire**, quod verum vero non est contrarium; sed **nescire** haec iungere; sicut nescio mysterium Trinitatis, sicut nescio Verbum caro factum, et similia, quae tamen omnia credo. Et sicut credo reliqua fidei mysteria, ita credo et haec mysteria Praedestinationis et Reprobationis. Meum est tenere, quod mihi certum est, scilicet uti libero arbitrio et reliquis bonis mihi a Deo concessis omni studio ad consequendam vitam aeternam; et spectare, ut videam in patria mysterium divinae electionis mihi modo ignotum; sicut et reliqua fidei mysteria. Haec ignorantia quietat intellectum meum.“

29. In **Concordia** iuxta doctrinam Augustini et D. Thomae nullus datur **gradus coniungens** immutabilitatem divinae electionis et nostram libertatem nisi ipsamet divina voluntas, quae „*profundit totum ens et omnes eius differentias*“; ipse Deus, qui „*movet quidem voluntatem immutabiliter propter efficaciam virtutis moventis*, quae deficere non potest; sed propter naturam voluntatis motae, quae indifferenter se habet ad diversa. non inducitur necessitas, sed manet libertas. *Et voluntas aliquid confert, cum a Deo movetur; ipsa enim est, quae operatur, sed mota a Deo*“. (De Malo, qu. 6.) Unde vinculum, quo coniunguntur **ascensus** nostrae libertatis usque ad consequitionem salutis aeternae et **descensus** efficaci divinae electionis usque ad nostrae liberae voluntatis transmutationem in Deum et perseverantiam in bono est *ipsa efficacia* divinae electionis.

Quare autem hos elegit in gloriam et illos reprobavit, Divus

Thomas respondet: „*Non habet rationem nisi divinam voluntatem.*“ S. Augustinus dicit: „*Noli velle iudicare, si non vis errare.*“ (1. P. qu. 23. a. 5.) Et Apostolus exclamat: „*O homo, tu qui es, qui respondeas Deo? — O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei! . . . Quis prior dedit illi, ut retribuetur ei?*“ (Ad. Rom. cap. 9. v. 20. et cap. 11. v. 33—35.)

Quantum vero ad tenendum, quod nobis certum est, Divus Thomas cum Apostolo iam nos edocuit: „*Conandum est ad bene operandum et orandum; quia per huiusmodi praedestinationis effectus certitudinaliter impletur.* Propter quod dicitur 2 Petri cap. 1. v. 10: *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis.*“ (1. P. qu. 23. a. 8.) Et S. Augustinus gaudens ex eo, quod salus nostra omnipotentis Dei manui, non nostrae fragilitati commissa fuit, scribit lib. de dono perseverantiae cap. 5: „*Tutiores vivimus, si totum Deo damus. Non autem nos illi ex parte, et nobis ex parte committimus.*“ Et Apostolus Petrus 1. epist. cap. 5. v. 10. et 11: „*Deus autem omnis gratiae, qui vocavit nos in aeternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos Ipse perficiet, confirmabit solidabitque. Ipsi gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen.*“

30. In **Concordia** vero iuxta doctrinam Molinae omnia clara apparent, omnia videntur plana. — **Scientia media** est lumen illuminans ascensum et descensum, si inchoamus a Deo, descendendo ad nos; et ipsa innata arbitrii creati libertas est **vinculum**, quo iunguntur infallibilitas divinae sapientiae et divinae electionis atque libera et segura nostrae salutis consequutio, si inchoamus a nobis, ascendendo ad Deum.

Si enim inchoamus a Deo, descendendo ad nos; Deus **praevidet**, non quod ipse faciet, sed quod hominis liberum arbitrium faciet. Deus utique eligit pro sua libera voluntate hunc rerum et circumstantiarum ordinem potius quam alium; sed quod electio huius ordinis habeat **rationem** praedestinationis ad vitam aeternam vel non habeat, „*ex sola arbitrii libertate pendet*“. Deus utique **praevidet** talem ordinem, qualem ipse elegit, habere rationem praedestinationis vel non; sed quod Deus praevideat illud vel contrarium, *dependens* est ex eo, quod pro sua libertate facturus est homo. Deus utique confert auxilia aequalia vel maiora vel minora hominibus; sed cum aequali aut etiam cum minori auxilio unus iustificatur et salvatur, et alter cum aequali aut etiam cum maiori gratia non convertit se, vel si convertatur, non perseverat.

Si autem inchoamus a nobis, ascendendo ad Deum, **Concordia** Molinae non est minus miranda. — Visne scire, **quo pacto** ascensus et descensus ab ordine supernaturali ad naturalem et ab ordine naturae ad supernaturalem gratiae coniunguntur? Audi: **pacto** Christi cum Patre, conferendi gratiam *facientibus quod est in se viribus naturalibus tantum liberi arbitrii*. Visne scire, quare unus convertitur et alter non item? Ex sola liberi arbitrii libertate, in cuius potestate est gratiam divinam reddere **efficacem** vel **inefficacem**. Visne scire, quare ex duobus hominibus iam iustificatis unus perseveret et alter non? Ex sola etiam liberi arbitrii libertate. Visne scire, quare hic rerum ordo a Deo electus sortitur comparatione unius hominis rationem praedestinationis et non respectu alterius? *Ex innata hominis libertate*. „Neque dubitandum est, concludit Molina, multos torqueri apud inferos, qui multo maioribus auxiliis ad salutem a Deo donati fuerunt, quam multi, qui in caelo divino conspectui fruuntur.“

Deus utique **praevidit** usum liberi arbitrii, ex cuius parte „datur ratio praedestinationis adulatorum“; sed „*neque in potestate Dei fuit aliud scire*“. Scivisset tamen Deus oppositum, „*si liberum arbitrium creatum acturum esset oppositum*“.

Itaque si quaeratur: Quo pacto, quo vinculo, quo glutino ascensus et descensus in via praedestinationis ad vitam aeternam iunguntur? Quomodo coniungitur libertas creaturae rationalis et immutabilitas divinae electionis ac divinae providentiae? Duobus, nempe *Scientia media et libero arbitrio creato inflectente se in unam partem ante omnem actum liberum Divinae Voluntatis*.

Ac si haec duo sub uno verbo velis claudere, respondendum est: „*Ex usu liberi arbitrii creati praeviso ante omne divinae Voluntatis Secretum*.“

